

[Hartvig Frisch.]

disse Spørgsmaal vil det naturligvis ogsaa være rimeligt først at komme nærmere ind paa, naar Udvalget skal overveje det Kontraktudkast, der bliver forelagt.

Jeg vil slutte med nogle rent almindelige Bemærkninger. Jeg kan paa mit Partis Vegne sige, at vi ser med Tilfredshed paa det forelagte Lovforslag. Det har i Tilsynsudvalget faaet stærk Tilslutning; der er kun et enkelt Medlem, der har taget et Forbehold, ellers har Rigsdagsudvalget for de tre Partiers Vedkommende givet Tilslutning. Det forekommer mig, at Spritfabrikkernes Ordning med Staten er et særdeles smukt Eksempel paa Samfundskontrol, et Eksempel, som vistnok ogsaa hos alle, der lærer dette Selskabs Arbejds metode, dets Drift og dets Forhold til Staten at kende, maa aftvinge Respekt. Man kan sikkert med god Grund anerkende den høje videnskabelige Standard, som baade for Gær- og Spritindustriens Vedkommende er oparbejdet. Den danske Gærindustri har jo et ganske overordentlig godt Navn i Udlandet og har for sine Produkter fundet en ikke ringe Afsætning der.

Jeg finder ogsaa, at Ordningen har haft en overordentlig Betydning ved at vise, hvad det betyder for et Land at afpasse en Produktionsgren nøje til et begrænset Omraade. Jeg finder, det er en af de vigtigste Ting ved Ordningen, at vi efter Koncentrationen, der slog de mindre Fabrikker ihjel, har faaet et Produktionsapparat, som opfylder sin Opgave, der er begrænset til et Omraade, der kan overskues og inden for denne Grænse hverken er for stor eller for lille, hvorfor man kan naa til særdeles rigtige Resultater med Hensyn til Udgifterne og Priserne.

Jeg synes, at det i den Forstand virkelig er et smukt Eksempel paa et Stykke Planøkonomi, for saa vidt i Lighed med Sukkerordningen, men klarere og mere gennemført end denne. Det har ogsaa en mere stabil Karakter. Ved de Bestemmelser, jeg har omtalt med Hensyn til de tre Fonds, har man aabnet den Plads, der i en saa stor Virksomhed maa være for Fremdrift og for Interessen for Forbedringer. Man har undgaet en Overbureaukratisering, hvad der ogsaa for enhver, der er interesseret i Samfundskontrol og samfundsmæssig Produktion, maa være af stor Interesse. Jeg finder derfor, at Ordningen kan siges at have virket gunstigt, og den peger nu hen imod en Ordning, der virkelig kan præstere en Plan, hvor man i mange andre Tilfælde ser den fuldkomne Planløshed.

Tillige er det rimeligt at fremhæve, at Samfundskontrollen paa dette vigtige Produktionsfelt har bevirket, at man her i Landet har kunnet gennemføre en Ædruelighedspolitik under Form af Skattepolitik; dette har betydet for Landet, at vi har været forskaanet for en Række af de Forbudsexperimenter, som den Række Lande, vi ellers staa i saa nær Berøring med, hele den Sfære indenfor den angelsaksisk-nordiske Gruppe, som vi ligefrem kan siges at høre til, ikke har været forskaanet for. Som jeg begyndte med at sige, har det sikkert nærmest været et Tilfælde, Krigsvanskelighederne, der nødvendiggjorde en Ordning, man tidligere ikke havde drømt om, men dette Tilfælde har ført til det Resultat, at det danske Samfund har sprunget et Led i Udviklingen over og sprunget frem til noget, som vi ser de Stater, jeg har talt om, nu først maa nærme sig. Det hænger sammen med Statskontrollen, og det bidrager ogsaa til, at mit Parti finder, at der i det foreliggende Lovforslag stabiliseres en Ordning, som har været tilfredsstillende, og tillige arbejdes videre paa en Vej, som vi kun kan ønske at gaa. Jeg vil slutte med at anbefale Lovforslaget til en hurtig og velvillig Behandling.

Himmelstrup: Der findes jo baade i Bemærkningerne til Lovforslaget og navnlig i den Oversigt, som er optrykt som Bilag 2 — en Oversigt over Statens Forhold til Spiritus- og Gærindustrien, som er udarbejdet af det raadgivende Udvalg —, overmaade indgaaende, gode og interessante Oplysninger om baade Tilblivelsen af den Ordning, hvorunder vi har levet paa dette Omraade i de sidste 10—15 Aar, og om selve Ordningens Indhold.

Det var, som ogsaa berørt af den ærede foregaaende Taler, Krigstiden, som førte os ind paa hele denne Ordning, og jeg kan i og for sig godt være enig med den ærede foregaaende Taler i, at det var en heldig Ordning, i det mindste i Sammenligning med de Ordninger, man traf i en Række andre Lande. Naar det som her drejer sig om en Vare af en ganske bestemt Egenart, som af Grunde, der egentlig ligger uden for den almindelige Økonomis Forhold, vanskeligt kan være helt fri, saa tror jeg, at en Ordning som den, vi har haft her, med en monopoliseret privat Virksomhed under Offentlighedens Kontrol og med et Spille rum for det private Initiativ med Hensyn til Billiggørelse af Driften paa forskellige Omraader, ved Indkøb af Raastoffer, i Administrationen, ved Reparationer og saa-